

BESLUT "NATURRESERVAT AMTJÄRNSBROTTET": 2002-06-05
SKÖTSELPLAN "NATURRESERVAT AMTJÄRNSBROTTET": 2002-06-05

RÄTTVIK KOMMUN

BESLUT: 2002-06-05

DNR: 471-01

BILDANDE AV NATURRESERVATET AMTJÄRNSBROTTET I RÄTTVIKS KOMMUN
OCH FASTSTÄLLANDE AV SKÖTSELPLAN

BESLUT

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Rättviks kommun det område som avgränsats med heldragen linje på bifogad beslutskarta, bilaga 2, som naturreservat.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förordnar Rättviks kommun med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Med stöd av 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Rättviks kommun skötselplanen för reservatets skötsel, bilaga 3. Naturvårdsförvaltaren ska vara Rättviks kommun, kommunstyrelsen.

SYFTE

Syftet med skyddet av området är att:

- vårda och bevara en för landet unik värdefull geologisk miljö. Området har ett högt värde för studiet av kambrosiluridens djurvärld,
- vårda och bevara ett kulturhistoriskt intressant område,
- bevara och utveckla naturmiljön i området.

Skötseln av området skall leda till att:

- studier av bergsformationer och fossil inom området underlättas,
- allmänhetens möjligheter till naturupplevelser och kulturhistoriska studier underlättas.

Syftet ska nås genom att:

- området skyddas från täktverksamhet och all slags brytning av fossil,
- området skyddas mot skogsbruk och andra för området skadliga verksamheter,
- fastställda skötselåtgärder för området fullföljs, se skötselplan.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET - GRUND FÖR BESLUTET

Administrativa data

Naturreservatets benämning:	Amtjärnsbrottet
Objektsnummer:	20-1662
Kommun:	Rättvik
Församling:	Rättvik
Fastigheter:	Västberg 12:23 och Västberg 1:9.
Markägare:	Rättviks kommun och Bo Melin.
Förvaltare:	Rättviks kommun, kommunstyrelsen
Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget 6 km norr om Rättvik, läget framgår av bifogad översiktskarta, bilaga 1.
Gräns:	Området följer markerad heldragen linje, se besluts-karta, bilaga 2.
Area:	3,2 ha
Topografisk karta:	Rättvik 14 F SV
Ekonomisk karta:	145 12 NITTSJÖ
Koordinat i rikets system:	x = 6758050; y = 1460550
Koordinat enligt naturvårdsregistret:	14F 1c 30 05
Naturtyper:	Barrskog, kalkstensbrott, blandskog med våtmark.

GEOLOGISK BESKRIVNING

Amtjärnsbrottet är ett nedlagt kalkstensbrott med måtten 260 m x 35 m och högsta höjden är 15 m. I östra delen finns en infart till brottet. Amtjärnsbrottet är beläget i den s.k. Siljansringen. Siljansringens struktur härrör från devontidens meteoritnedslag och är unik för landet. Kalkstens- och skifferrika forntidslager från kambro-silurtiden ligger nedsänkta i komplicerade system av vertikala förkastningslinjer i ett egenartat ringformigt bälte och har därmed skyddats från erosion. I Amtjärnsbrottet finns en unik fossilriktighet av silurhavets Crinoidéer, sjöiljor. Sjöiljestjälkar och andra fossil går att studera på lodräta kalkbrottsväggar samt nedanför liggande löst material. Bergsformationer med ler- och alunskiffer finns också blottade.

NATURBESKRIVNING

Kalkbrottets omgivande marker utgörs av örtrik enskiktad granskog med inslag av tall, björk, sälg, al, en, rönn och vinbär.

I anslutning till kalkbrottets sydligaste del finns en mindre brottsavsats. Vegetationen där är tätare med rikt inslag av mossor, lavar och svampar. Öster om Amtjämsbrottet finns spår efter två kalkugnar.

Runt ingången till kalkbrottet höjer sig mäktiga lager av svarta kantställda ler- och alunskiffrar. Gran, tall, sälg och rönn breder ut sig längs kalkbrottets ytterkanter och kommer med tiden att falla ned i brottet. I brottets södra del finns omväxlande fria marktytor, slyuppslag och träd (björk, gran, al och sälg). Kala lodräta kalkstensväggar med nedanför rikligt liggande löst material breder ut sig för beskådning. Området har tidigare röjts från buskar och större träd.

Kalkbrottets norra del har kraftigt växt igen med gran, björk, sälg och al. Ett vatteninflöde i kalkbrottets nordligaste del tillför marken stora mängder vatten. Markskiktet är örtrikt med stort inslag av död ved. Sluttningarna och kalkstensväggarna är rikligt beväxta med buskar, örter, mossor och lavar. Uppe på kalkbrottets ytterkanter finns träd som med tiden tenderar att falla ned i brottet.

ÄLDRE MARKANVÄNDNING

Före sekelskiftet 1800/1900 bröt traktens bönder kalk i Amtjärnsberget och brände den i intilliggande ugnar. I brottets södra del bröt Nittsjö Tegelbruk kalk. Kalken brändes i en tegelugn vid södra delens mynning och användes som tillsats i tegelbrukets produktion. Från brottet till Nittsjö löpte en smalspårig järnväg. År 1900 köpte Kullbergs Kalkförädlings AB Amtjärnsberget av traktens bönder. I och med att Kullbergsbolaget köpte Nittsjö Tegelbruk och Stenkärleksfabriks anläggningar år 1915 fick man även tillgång till södra delen av berget. Från 1929 till 1946-47 tömdes brottet på brytvärd råvara.

INTRESSEN FÖR ALLMÄNHETEN

Amtjämsbrottet är ett populärt studieområde för skolklasser, geologer och turister. Fossiler insamlas och hackas loss från bergväggar och bergsformationer.

LITTERATUR

Jacobs, L. Thomas, 2001. Några kalkbrott i Rättvik, uppsats vid Högskolan Dalarna.
Hedin, LarsHåkan, 1985. Faktatext för Naturskolan.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP 5 § MILJÖBALKEN ANGÅENDE INSKRÄNKNINGAR I MARKÄGARES OCH ANNAN SAKÄGARENS RÄTT ATT FÖRFOGA ÖVER FASTIGHET INOM RESERVATSOMRÅDET

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, muddra, spränga, schakta, plöja, dämna, dika, utfylla, tippa, markbereda, bryta stubbar eller annan direkt eller indirekt markbearbetning med undantag för
 - i skötselplanen angivna åtgärder,
2. uppföra byggnad eller anlägga väg, parkeringsplats eller annan anläggning med undantag för
 - i skötselplanen angivna anläggningar och anordningar,
3. dra fram mark eller luftledning,
4. framföra motordrivet fordon i reservatet, med undantag för
 - erforderlig körning i samband med brandbekämpning och jakt samt åtgärder enligt skötselplanen,
5. anordna upplag, annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel,
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
7. tillföra växtnäringsämnen eller göra ingrepp som kan innebära förorening eller annan förändring av marken,
8. anbringa eller upplåta mark för tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning med undantag av
 - informationstavlor om reservatet och fornlämningar,
9. avverka, röja, skogsodla eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar eller annan växtlighet med undantag för
 - erforderliga åtgärder enligt skötselplan,
 - absolut nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning och säkerhetsåtgärder,
10. införa för trakten främmande växt och djurart/ras,
11. upplåta plats för, camping, orienteringsverksamhet eller liknande arrangemang, uppställning av husvagn, släpvagn eller motordrivet fordon,

Det är förbjudet att utan tillstånd från Rättviks kommun:

12. i vetenskapligt syfte vidta åtgärder som strider mot föreskrifterna. Tillstånd kan lämnas till sådan åtgärd som är av särskilt intresse och som inte skadar bevarandevärdena.

Dessutom gäller:

13. föreskrifter nedan under punkt C gällande allmänheten gäller även markägare och innehavare av särskild rätt med

undantag för åtgärd som är nödvändig för att kunna bruka och sköta reservatsområdet eller för att kunna utöva sin särskilda rätt, t ex jakt.

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP 6 § MILJÖBALKEN ANGÅENDE MARK- ÄGARES OCH ANNAN SAKÄGARES SKYLDIGHET ATT TÅLA VISS INTRÅNG

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förplik-
tas tåla att åtgärder vidtas inom området som framgår av till
detta beslut bifogad fastställd skötselplan.

C. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP 30 § MILJÖBALKEN OM VAD ALLMÄN- HETEN HAR ATT IAKTTA INOM RESERVATSOMRÅDET

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar
skall förbud gälla att:

14. gräva, hacka, eller på annat sätt skada jordytan och bergs-
formationer,
15. skada växande eller döda, stående eller ikullfallna träd
och buskar, gräva upp örter, bortföra mossor, svampar och
lavar, med undantag för plockning av matsvamp,
16. fånga, döda eller bortföra djur, föra bort ägg, rom eller
bo eller på annat sätt medvetet störa djurlivet,
17. elda,
18. medföra hund eller annat husdjur som ej är kopplad,
19. framföra motordrivet fordon.

ÄRENDETS BEREDNING

Ett skydd av Amtjärnsbrottet behövs för att förhindra brytning
av fossil samt för att få en ändamålsenlig skötsel. Synpunkter
har inkommit på bristande vägvisning och parkeringsmöjligheter.
Länsstyrelsen har föreslagit att ett så litet område bör skyd-
das som ett kommunalt reservat. Enligt gällande översiktsplan
har Rättviks kommunfullmäktige tagit ställning för att Am-
tjärnsbrottet ska skyddas av kommunen. År 1993 inköptes mark-
området vid Amtjärns kalkstensbrott av Rättviks kommun i syfte
att skydda området som reservat.

Ett förslag till beslut och skötselplan togs fram år 2001 av
miljö- och plankontoret. Synpunkter har inhämtats från Väst-
bergs, Rovgårdets och Glistjärnas vägförening angående parke-
ringsmöjligheter. Markägare i området är Rättviks kommun och,
till en mindre del, ägaren till Västberg 1:9. Ett avtal har
träffats mellan ägaren till Västberg 1:9 och Rättviks kommun
där markägaren fransäger sig krav på ersättning för det intrång
som reservatsföreskrifterna innebär. Förslaget till naturreser-
vatsbeslut och skötselplan har remissbehandlats. Remissvaren
har föranlett en ändring i reservatsföreskrift A 4 så att er-

forderlig körning med motordrivet fordon i samband med jakt tillåts.

BILAGOR

1. Översiktskarta, skala 1:50 000
2. Beslutskarta, skala 1:2 000
3. Skötselplan
4. Skötselplankarta, skala 1:1 500
5. Karta med parkeringsplatser, skala 1:5 000
6. Hur man överklagar

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET AMTJÄRNSBROTTET

Bilaga 3

SKÖTSELPLANENS SYFTE

Skötselplanen avser främst att ge förvaltaren anvisningar om bevarande av reservatets naturvetenskapliga värden. Planens mål och riktlinjer är långsiktiga medan åtgärdsförslagen avser en kortare period, ca 10 år. Skötselplanen skall således med bevarat syfte och mål kontinuerligt kunna justeras vid behov. Förslag till ändring av planen skall underställas Rättviks kommun för godkännande och fastställande.

Planen upprättades år 2001.

SYFTET MED BEVARANDE OCH SKÖTSEL

Syftet med skyddet av området är att:

- vårda och bevara en för landet unik värdefull geologisk miljö. Området har ett högt värde för studiet av kambrosilurtidens djurvärld,
- vårda och bevara ett kulturhistoriskt intressant område,
- bevara och utveckla naturmiljön i området.

Skötseln av området skall leda till att:

- studier av bergsformationer och fossil inom området underlättas,
- allmänhetens möjligheter till naturupplevelser och kulturhistoriska studier underlättas.

Syftet ska nås genom att:

- området skyddas från täktverksamhet och all slags brytning av fossil,
- området skyddas mot skogsbruk och andra för området skadliga verksamheter,
- fastställda skötselåtgärder för området fullföljs, se skötselplan.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Administrativa data, geologisk beskrivning, naturbeskrivning, äldre markanvändning, intressen för allmänheten samt litteratur beskrivs i beslutet om bildande av naturreservat.

SKÖTSELOMRÅDEN; BESKRIVNING, MÅL OCH ÅTGÄRDER Se skötselplankarta, bilaga 4.

Skötselområde 1: Kalkbrottets omgivande marker

Beskrivning

Kalkbrottets omgivande marker utgörs av örtrik enskiktad gran-skog med inslag av tall, björk, sälg, al, en, rönn och vinbär. I anslutning till kalkbrottets sydligaste del finns en mindre brottsavsats. Vegetationen där är tätare med rikt inslag av mossor, lavar och svampar. Öster om kalkbrottet finns spår efter två fältugnar som tidigare har röjts från träd och buskar. Längs hela västra sidan av brottet finns ett skyddsstängsel.

Mål

Skogen lämnas för fri utveckling mot orörd naturskog. Fornlämningar hålls synliga och fria från träd och buskar.

Åtgärder

Skogen lämnas för fri utveckling med undantag för stigar och fornlämningar (fältugnar) som röjs från slyuppslag ungefär vart 5:e år. För att hålla gångvägen in till kalkbrottet fri från vatten bör vattnet avledas till ett dike.

Skötselområde 2: Kalkbrottets ingång samt södra del

Beskrivning

Runt ingången till kalkbrottet höjer sig mäktiga lager av svarta kantställda ler- och alunskiffrar. Gran, tall, sälg och rönn breder ut sig längs kalkbrottets ytterkanter och kommer med tiden att falla ned i brottet. I brottets södra del finns omväxlande fria markytor, slyuppslag och träd (björk, gran, al och sälg). Kala lodräta kalkstensväggar med nedanför rikligt liggande löst material breder ut sig för beskådning. Området har tidigare röjts från buskar och större träd.

Mål

Kalkbrottet har ett högt geologiskt och kulturhistoriskt värde och bör bevaras och skötas på ett sätt som möjliggör beskådning och studier.

Åtgärder

Kalkbrottets ingång samt södra del röjs från buskar och träd ungefär vart 5:e år. Avverkat material bortforslas från området. Träd uppe på kalkbrottets ytterkanter som tenderar att

falla fälls och lämnas kvar i skogen. Gångstråken grusas med för området naturligt grus. Bergsformationer lämnas intakta.

Skötselområde 3: Kalkbrottets norra del

Beskrivning

Kalkbrottets norra del har kraftigt växt igen med gran, björk, sälg och al. Ett vatteninflöde i kalkbrottets nordligaste del tillför marken stora mängder vatten. Markskiktet är örtrikt med stort inslag av död ved. Sluttningarna och kalkstensväggarna är rikligt beväxta med buskar, örter, mossor och lavar. Uppe på kalkbrottets ytterkanter finns träd som med tiden tenderar att falla ned i brottet.

Mål

Att bevara kalkbrottets form och tillåta successionen av arter. Den kalkrika, skuggiga och fuktiga miljön kan med tiden bli en mycket intressant biotop.

Åtgärder

Hela området lämnas för fri utveckling med undantag av större träd uppe på ytterkanten som tenderar att falla och som kan medföra olycksfall för besökare. Fällda träd lämnas kvar.

ALLMÄNT

Bränder

Uppkomna bränder skall släckas.

Jakt

Jakt är tillåtet så länge det inte utgör fara för besökare.

Fornlämningar

Fornlämningar bör vårdas på vedertaget sätt som fornlämningsobjekt.

FRILUFTSLIV OCH TURISM

Övergripande mål

Friluftslivet ska gynnas genom att reservatet görs tillgängligt. Information, vägvisare och parkeringsplatser skall bidra till detta. Planer finns att området ska ingå som ett besöksmål längs en vandrings/cykelled där geologiska, kulturhistoriska och naturvetenskapliga värden är mycket stora.

Information

En informationstavla om området samt en skylt med varning för rasrisk ska sättas upp och underhållas vid ingången till brottet, se skötselplankarta, bilaga 4.

Vägvisare

Vägvisare från Västberg till reservatet ska sättas upp och underhållas.

Stigen

För att hålla stigen in till brottet torr avleds vattnet till ett dike. Diket grävs från ingången till brottet längs hela norra sidan av stigen fram till Amtjärnsån, se skötselplan-karta, bilaga 4. Stigen grusas med för området naturligt grus.

Skyddsstängsel

Längs hela brottets västra kant, utmed reservatsgränsen, finns ett skyddsstängsel.

Brytning av fossil

Enligt reservatsföreskrifter är det förbjudet att gräva, hacka eller på annat sätt skada jordytan och bergsformationer.

Parkering

En mindre parkeringsficka för 2-3 bilar finns vid norra infarten till Västberg, se bilaga 5. Parkeringsplatsen fylls på med lämpligt underlagsmaterial. Sly tas bort. En skylt med information om parkering samt hänvisning till bussparkeringsplatsen ska sättas upp. Parkeringsplatsen för buss skyltas. Alla skyltar ska underhållas.

Gränsmarkering

Gränsmarkeringen skall följa svensk standard, SIS 03 1522. Utmärkningen skall ses över ungefär vart 5:e år.

TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

Varje vår ska en översyn över hela reservatsområdet utföras av kommunens natur- och miljösamordnare. Alla skötselåtgärder ska dokumenteras.

SAMMANFATTNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Direkta åtgärder:	Ungefärlig kostnad
Gränsmarkering av reservatet	0 kr (NKL's/Närviks arbetslag)
Röjning	0 kr (NKL's/Närviks arbetslag)
Fällning av träd som kan medföra fara	0 kr (NKL's/Närviks arbetslag)
Grusning av stigen, dikning längs stigen in till brottet, utfyllning och utjämning av p-plats	10 000 kr
Skyltar	4 000 kr
Återkommande åtgärder:	Ungefärlig kostnad. vart 5:e år
Röjning, fällning av träd som	

kan medföra fara, underhåll av
skyltar, parkeringsplatser,
gränsmarkering och skydds-
stängsel

5 000 kr

FINANSIERING AV SKÖTSELINSATSER

Rättviks kommun finansierar alla för området beslutade skötselåtgärder.